

Urbanistični svet za Ljubljano

pri

Društvu arhitektov Ljubljana (DAL)

Karlovška 3 / SI-1001 Ljubljana

t 01 252 79 30

f 01 252 79 31

e drustvo.arhitektov.lj@siol.net

w www.drustvo-arhitektov-lj.si

datum: 11. 6. 2007

Stališče 9 o urbanističnih posegih v Ljubljani

Predlog prostorske vizije dolgoročnega razvoja mesta - Ljubljana 2025

1. Kaj prinaša Ljubljana 2025

Ljubljana 2025 - predlog prostorske vizije dolgoročnega razvoja mesta, ki je bila predstavljena na razstavi v galeriji Kresija aprila letos, dostopna pa je tudi na spletni strani Oddelka za urbanizem MOL, je znamenje novega vetra, ki je zavel v ljubljanskem urbanizmu. Njeni avtorji so si (kot je pojem vizije definiral Jože Vilfan v *Objektivu*, 26.5.2007) v nasprotju s slovensko tradicijo, za katero je značilno postavljanje ciljev »proti«, pogumno postavili obvezujoče cilje »za« in tako prevzeli odgovornost za skupno prihodnost.

Ljubljana 2025 ima dvoplastno strukturo – sestavljata jo programski tekst in kolaž posameznih vizij, ki kaže možen scenarij preobrazbe mesta s konkretnimi arhitekturnimi predlogi. Kot takšna je Ljubljana 2025 nekakšno uradno nadaljevanje iniciative, ki jo je DAL izpeljal z dvema razstavama Vizije za Ljubljano v letih 2006 in 2007.

Konkreten prikaz mestnega razvoja navdihuje in motivira skupnost, da zbistri skupno vizijo o vrednotah in želenih razvojnih ciljih. V tem smislu je Ljubljana 2025 koristna in potrebna, ker nudi strokovne argumente v razpravah o veljavnosti različnih razvojnih pobud. Vendar je to šele prvi korak na poti do relevantnega mestnega načrta. Status vizije ter njen odnos do strategije prostorskega razvoja Ljubljane (ki je v pripravi) in konkretnih projektov zaenkrat še ni jasen.

2. Verifikacija Ljubljane 2025

Ljubljana 2025 bi morala stalno odpirati prostor razprave, v katerem bi se opredelil javni interes in načini njegovega uresničevanja. Ker je gradivo o Ljubljani 2025 široki javnosti dosegljivo le v obliki »power point« predstavitev na spletni strani, ki ne omogoča natančne proučitve njene vsebine, ostaja problem družbene verifikacije Ljubljane 2025 odprt.

Ljubljana 2025 je po vsebini zametek strokovne uresničitve volilnega programa in je zato družbeno legitimna. Vendar je okvir za opredelitev uresničljivih in družbeno smiselnih razvojnih ciljev lahko le tista predstava (vid, videnje) o dolgoročno zaželenem stanju stvari, ki se oblikuje v demokratičnem dialogu. Ker je sodobna družba dialoška celota, v kateri se vsak namen legitimira s sporazumevanjem med svobodnimi in enakopravnimi sogovorniki, je skupna razvojna predstava (vizija) nujno plod širokega demokratičnega dialoga vseh vpletenih. Dialog je tudi odločilni kriterij sodobne politične etike in morale. Predvsem pa dialog zagotavlja avtentično dojetje resničnosti in oblikovanje samopodobe mesta. Tako je lahko Ljubljana 2025 le izhodišče za konsenz o strategiji dolgoročnega mestnega razvoja, ki zavezuje mestne oblasti k razpravi o predlaganih ciljih ter metodah in strategijah za njihovo uresničevanje.

3. Organizacija in vsebina ciljev Ljubljane 2025

Vizija je sicer zavestno ohlapna predstava o dolgoročni prihodnosti, da bi se lažje prilagajala hitrim in na dolgi rok nepredvidljivim spremembam in potrebam sodobne družbe, vendar bi po našem mnenju morala konkretneje

opredeliti cilje po posameznih temah. Nekatere navedbe v gradivu so strokovno sporne, očitno je, da marketinška oz. piarovska logika nadomeščata strokovno. Lahkotno govorjenje o idealnem mestu, ki ne upošteva realnega stanja, ni strokovno in tudi ne mobilizira. Vizija naj pred mesto postavlja visoke cilje, ki pa ne smejo biti povsem nerealni, saj idealnega mesta, kjer bomo vsi živeli medsebojno skladno in povsem brez negativnih vplivov na okolje, ni in ga ne bo. Skiciranje idealov brez osnove pa je že preizkušeno neuspešna praksa, saj predstavlja utopijo, ki se ponavadi sprevrže v lastno nasprotje.

Ljubljana 2025 je preplet napovedovanja težko preverljive prihodnosti s posameznimi predlogi in nekaterih elementov razvojne strategije. Sestavljena je iz opisanih ciljev (nekakšne deklaracije) in nabora konkretnih arhitekturnih projektov, ki so v obliki kartografskega prikaza umeščeni v prostor mesta. Tekstualni del Ljubljane 2025 je heterogena zmes ciljev, ki se zelo razlikujejo po kakovosti in ravni obravnave (posamično – splošno); nekateri med njimi so politične floskule (na primer naslov »Idealno mesto«), nekateri pa pomembne strateške usmeritve, ki izražajo pozitivne vrednostne sodbe (na primer multikulturalnost, priseljevanje itd.).

Cilji so sicer skladni z vrednotami trajnostnega razvoja in zadevajo vse razvojne probleme sodobne družbe, kar je gotovo pomembna izboljšava doslej znanih vsebin razvojnih dokumentov lokalnih skupnosti v Sloveniji. Ker pa so zastavljeni brez predhodne analize stanja, so večinoma zelo splošni, zato povedo skoraj vse, pa tudi skoraj nič. Cilji tudi niso hierarhično razporejeni (ali vsaj vrednoteni), tako da ni mogoče presojati, kateri so bolj pomembni in kateri manj. Med splošnimi cilji so brez jasnih kriterijev zbrane in naključno pomešane zelo konkretne predstave o oblikovanju prostora (npr. šestpasovne vpadnice), ki strokovno niso dovolj proučene niti niso preverjene z vidika interesov različnih javnosti.

Vizija se ne opredeli do demografskih gibanj, čeprav bo prav vprašanje zagotavljanja človeških virov ključni pogoj za uresničevanje zastavljenih ciljev.

Med splošnimi cilji so premalo poudarjeni koncept ohranjanja krakaste oblike mestnega pomerija, s tem v zvezi pa koncept ohranjanja zelenega sistema in njegovega povezovanja v sklenjeno omrežje ter organizacija javnega potniškega

prometa. Prav tako neizrazito je stališče o uravnavanju procesa suburbanizacije. Premalo so poudarjeni cilj zgoščevanja grajene strukture v mejah obstoječih zazidanih površin ter s tem povezana prenova in sanacija degradiranih območij, kjer se skriva ključni razvojni potencial v pogojih trajnostnega razvoja mesta.

Odprto ostaja vprašanje povezave Ljubljane z metropolitansko regijo. Koristna za mestni razvoj bi bila tudi jasna vizija urejanja odnosa med državo in mestom, predvsem izoblikovanje kriterijev za umeščanje državne uprave v mesto in nabor ukrepov za blaženje posledic državnih politik, ki škodljivo vplivajo na razvoj mesta, npr. denacionalizacija.

Prav tako je strokovna pomanjkljivost neupoštevanje dosedanjih razvojnih dokumentov, ki tudi vsebujejo vizije trajnostnega (okoljska dimenzije), uspešnega (ekonomska družba) in prijaznega (socialna družba).

4. Odnos cilji - projekti

Dvoplastna struktura Ljubljane 2025 (besedilo in izbor upodobitev konkretnih arhitekturnih projektov) je nedvomno sodobna in s tem za spremembe odprta oblika mestnega razvojnega načrta, vendar bi bilo treba jasneje določiti zakonitosti povezovanja med obema plastema in kriterije za izbor konkretnih projektov.

V Ljubljani 2025 predstavljeni konkretni arhitekturni projekti so pretežno že izdelane in večinoma z natečajmi vrednotene strokovne rešitve, ki so več let ali celo desetletij prisotne v mestnih razvojnih načrtih, pa kljub funkcionalni nuji niso realizirane. Takšen kriterij je nedvomno smiseln in koristen, vendar se v podrobnostih ne ujema s cilji, ki so deklarirani v besedilu. Nekateri konkretni projekti pa si med seboj celo nasprotujejo (npr. vprašanje, ali je očiščenje mestnih vodotokov, Ljubljanice, Gradaščice, Malega grabna, za mesto pomembnejši projekt od izgradnje hidroelektrarn na Savi ali ne). Prav tako je mogoče dvomiti o uresničljivosti hkratne izgradnje stanovanj v območju Stanežič in Hrušice, saj terjata za uresničitev povsem različni politiki urejanja stanovanjskega vprašanja in s tem povezane politike

upravljanja javnih finančnih virov (v Hrušici je potrebna komasacija stavbnih zemljišč, v Stožicah pa sanacija okolja in izgradnja celotne infrastrukture).

Opaziti je mogoče tudi nekaj nedoslednosti pri upoštevanju kriterijev za izbor projektov, predvsem tistih v državnem interesu (npr. premestitev lokacije za regionalni klinični center z obrobja mesta na Poljane ali izbor lokacije za Politehniko ob Barjanski cesti).

5. Odnos dogajanje - cilji

Naloga civilne družbe je, da prisili oblast k transparentnemu delovanju, zato se ne moremo izogniti presoji skladnosti ciljev Ljubljane 2025 z realnostjo.

Strukturiranje problemov in ciljev je nekonsistentno – od zelo splošnih vizij, kar je sprejemljivo za takšen dokument, do že povsem konkretnih projektov, pri čemer se ni mogoče znebiti vtisa, da gre za prejudiciranje oz. vpliv lobistov.

Uravnavanje aktualnih perečih problemov mestnega razvoja (garaže v mestnem središču, Kolizej, PCL) očitno ne sledi ciljem, zastavljenim v Ljubljani 2025.

Predvsem opažamo težnji k odločanju od zgoraj navzdol in k netransparentnemu sprejemanju odločitev o razvoju v prostoru. Razkorak med deklariranimi cilji trajnostnega razvoja (predvsem tistimi, ki so povezani z vključevanjem javnosti v odločanje) v Ljubljani 2025 in aktualnim ravnanjem mestne oblasti kaže tudi odgovor županstva na mnenje urbanističnega sveta o Kolizeju (glej arhiv Trajekta), kjer lahko preberemo, da »se je čas za razpravo o razvoju območja Kolizej iztekel«, čeprav se v bistvu ni niti pričel. Mesto namreč še ni razpisalo javnega arhitekturnega natečaja, ki ga terjajo veljavni planski akti in je v evropski kulturni tradiciji uveljavljena temeljna demokratična oblika strokovne javne razprave, in kot kaže vsebina omenjenega odgovora županstva, ga tudi ne namerava.

Urbanistični svet za Ljubljano

Ilka Čerpes, Andrej Černigoj, Miha Dešman, Andrej Hrausky, Drago Kos, Gregor Košak, Ivo Lavrač, Breda Mihelič, Aleksander Ostan, Borut Šantej, Aleš Vodopivec

Ločena mnenja:

Ni ločenih mnenj

Dostavljeno:

Urad župana MOL

Podžupan prof. arh. Koželj

Mestni svetniki/ce MOL

Odbor za urejanje prostora in urbanizem, pri Mestnem svetu MOL

Oddelek za urbanizem MOL

Mediji

V vednost:

Svet za urbanizem Maribor